

XALQ TA'LIMI

ISSN 2181-7839

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGINING
ILMIY-METODIK JURNALI

Muassis:

O'zbekiston Respublikasi maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi

PUBLIC EDUCATION
SCIENTIFIC-METHODICAL JOURNAL
MINISTRY OF PRESCHOOL AND SCHOOL EDUCATION
OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

2023

5-son
(Sentabr-Oktabr)

Jurnal 1918-yil dekabr oyidan chiqa boshlagan
O'zMAA tomonidan 2013-yil 4-martda qaytadan ro'yxatga olinib, 0104-raqamli guvohnoma berilgan.

TOSHKENT

		TAHRIRIYAT
	4	Ta'lim sifatini oshirish – yangi O'zbekiston taraqqiyotining yakkayu yagona to'g'ri yo'lidir
 TA'LIM VA TARBIYA NAZARIYASI		
A. Nasirov	6	Umumiy o'rta ta'limni takomillashtirishning tashkiliy-pedagogik va metodologik asoslari (dasturiy konsepsiya)
X. Ibraimov, F. Ibragimova	12	Gender o'z-o'zini anglash – gender tenglikni ta'minlashning ustuvor prinsipi sifatida
O. G'aniyev	15	Bo'lajak o'qituvchilar metametodik kompetensiyasini rivojlantirishning didaktik ta'minoti
M. Umnova	19	Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv faoliyatida bilishga qiziqishlarining rivojlanish tendensiyalari
Sh. Jo'rayev	24	Bo'lajak o'qituvchilarning reflektiv pozitsiyasi falsafiy va pedagogik-psixologik muammo sifatida
J. Shukurllayev	28	Talabalarni ilmiy va kasbiy faoliyatga tayyorlashda akmeologik yondashuvning mazmuni
D. To'rayeva	31	Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy kompetentligini rivojlantirish (Integrativ yondashuv asosida)
G. Ibragimova	35	O'zbekistonda umumiy o'rta ta'lim sifatini rivojlanishiga oid tarixiy ma'lumotlar
A. Suyunov	38	Integrativ yondashuv asosida tarix o'qituvchilarining o'zini o'zi kasbiy rivojlantirish definitsiyasining psixologik-pedagogik aspektlari
 TA'LIM VA TARBIYA METODIKASI		
N. Yuldasheva	42	Pedagogik jarayonda "o'zbek tilining sohada qo'llanilishi"ni o'qitishning o'ziga xos xususiyatlari
R. Eshimov, S. Israilov	46	Umumta'lim maktablariga doir kompyuter imitatsion modellar yaratish va o'quv jarayoniga joriy etish metodikasi (7-sinf "fizika" o'quv predmeti misolida)
Q. Muxammadiyev	51	Texnologiya fanlarni o'qitishda zamonaviy ta'lim metodlaridan foydalanish
R. Ziyayev, M. Umarova	54	Organik kimyoda spirtlar mavzusi o'tilganda oksidlanish – qaytarilish reaksiyalarini o'rganish
L. Mambetova	58	Ona tili darslarida o'quvchilar nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirishning nazariy asoslanishi
O. Yusupov	61	Ta'limda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanib geometriya fanini o'qitish metodikasi
 ZAMONAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYALARI		
G. Buvorayeva	65	Umumta'lim maktablarida o'quvchilarning tarbiyaviy kompetensiyalarini uyg'unlashtirish texnologiyasi (Jismoniy tarbiya fani misolida)
B. Amirullayeva	68	Tabiiy fan o'qituvchilarining o'quv metodik tayyorgarligini rivojlantirishda konstruktiv yondashuv

Qaxramon MUXAMMADIYEV,
Chirchiq davlat pedagogika universiteti,
“Texnologik ta’lim” kafedrasida katta o’qituvchisi

TEXNOLOGIYA FANLARINI O’QITISHDA ZAMONAVIY TA’LIM METODLARIDAN FOYDALANISH

Annotatsiya

Mazkur maqolada bugungi kunda ta’lim jarayonlarini tashkil etishda zamonaviy texnologiyalarning o’rni va ta’lim metodlardan foydalanishi yoritilgan. Shuningdek, texnologiya fanlarini o’qitishda zamonaviy interfaol metodlardan foydalanish mexanizmlari ko’rsatilgan.

Kalit so’zlar. Zamonaviy ta’lim, ta’lim texnologiyasi, ta’lim metodlari, o’qitish jarayoni, zamonaviy interfaol metodlar.

В данной статье освещается роль современных технологий и использование методов в организации образовательных процессов на сегодняшний день. Также, Показаны механизмы использования современных интерактивных методов в обучении технологии.

Ключевые слова. Современное образование, образовательные технологии, образовательные методики, учебный процесс, современные интерактивные методы.

This article describes the role of modern technologies and the use of educational methods in the organization of educational processes today. Also, the mechanics of the use of modern interactive techniques in the teaching of technology subjects are shown.

Key words. Modern education, educational technology, educational methods, teaching process, modern interactive methods.

Mamlakatimizda ta’lim-tarbiya tizimining sifati va samaradorligini oshirish, o’quvchi va talaba-yoshlarda zamonaviy bilim va ko’nikmalarni shakllantirish, ta’lim tizimlari hamda ilm-fan sohasi o’rtasida yaqin hamkorlik va integratsiyani, ta’limning uzviyligi va uzluksizligini ta’minlash borasida tizimli ishlar amalga oshirilmoqda.

Ta’lim taraqqiyotini harakatlantiruvchi kuch – bu o’zida didaktik masalalar va ta’lim texnologiyalarini mujassamlashtirgan pedagogik tizim hisoblanadi. Ta’lim texnologiyasining muvaffaqiyatli loyihalaniishi va yakuniy natijaning kafolatlanishi o’qituvchining didaktik masalalar mohiyatini anglab yetish darajasiga, ularni to’g’ri belgilash, tanlash va samarali qo’llay olishga bog’liqdir¹.

Ta’limni texnologiyalashtirish – bu o’qitish jarayoniga texnologik yondashish asosida ta’lim maqsadlariga erishishning eng maqbul yo’llari va samarali vositalarni tadqiq qiluvchi va qonuniyatlarni ochib beruvchi pedagogik yo’nalishdir.

Texnologiya fanlarini o’qitishda zamonaviy interfaol metodlardan foydalanish muhim sanaladi. Chunki bunday metodlar o’quvchilarni ijodkorlikka undaydi.

Ta’lim texnologiyalarining ilmiy xarakteriga e’tibor qaratgan holda, uning amaliy yo’nalishga xosligini, uni aniq masalalarni hal qilishda qo’llash mumkinligini e’tirof etish kerak².

Hozirgi kunda ta’lim jarayonida interaktiv metodlar, innovatsion texnologiyalar, pedagogik va axborot texnologiyalari o’quv jarayonida qo’llashga bo’lgan qiziqish,

¹ Shoyimova Sh.S., Xoshimova M.K., Mirzayeva Sh.R., Qo’ziboyeva M.M. “Ta’lim texnologiyalar” –T., 2020. 4-b

² Sharopova Z. F. “TA’LIM TEXNOLOGIYALARI” darslik. – T., 2012 “Navro’z” nashriyoti, 7 b

e'tibor kundan kunga kuchayib bormoqda, bunday bo'lishining sabablaridan biri, shu vaqtgacha an'anaviy ta'limda o'quvchi talabalarni faqat tayyor bilimlarini egallashga o'rgatilgan bo'lsa, zamonaviy texnologiyalar ularni egallayotgan bilimlarini o'zlari qidirib topishlariga, mustaqil o'rganib, tahlil qilishlariga, hatto xulosalarni ham o'zlari keltirib chiqarishlariga o'rgatadi.

Bizda kuzatilayotgan kamchiliklardan biri shuki, ta'limda o'quvchilarga berayotgan ma'lumotlarimizni cheklanganligi yoki ma'lum bir qobiqqa tushib qolganligidir. Zamonaviy ta'lim metodlarida o'quvchilar mustaqil izlanadilar va shu orqali qiziqishlari va iqtidorlarini namoyon qiladilar. Zamonaviy ta'limda ijodiy fikrlash tushunchasi ham muhim sanaladi. Ta'lim o'quvchilar ichida yangilik va ijodkorlikni targ'ib qiluvchi barcha kuchli platformalarni taqdim etadi.

Zamonaviy ta'limni tashkil etish, ayniqsa, interfaol metodlar asosida dars jarayonlarini tashkil etish, interfaol usullarni o'quv jarayonida liberalizatsiya qilish, demokratlashtirish, hamkorlik va ijodkorlikni tashkil etish, ta'lim jarayonini faollashtirish imkoniyatini beradi.

Interfaol – (“Inter” – bu o'zaro, “act” – harakat qilmoq) – o'zaro harakat qilmoq yoki kim bilandir suhbat, muloqot tartibida bo'lishni anglatadi. Boshqacha so'z bilan aytganda, o'qitishning interfaol uslubi o'tirlari bilish va kommunikativ faoliyatni tashkil etishning maxsus shakli bo'lib, unda ta'lim oluvchilar bilish jarayoniga jalb qilingan bo'ladilar, ular biladigan va o'ylayotgan narsalarni tushunish va fikrlash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Interfaol mashg'ulotlarda tarbiyachining o'rni qisman tarbiyalanuvchilarning faoliyatini mashg'ulot maqsadlariga erishishga yo'naltirishga olib keladi.

Umum ta'lim maktablarida texnologiya fanlarini o'qitishda quyidagi zamonaviy o'qitish metodlari tavsifa etiladi:

No	Metod nomi	Metodning xarakteristikasi va maqsadi
1	“LOYIHA” metodi	Loyiha usulida ta'lim oluvchilar o'zlari maqsad qo'yishadi va unga yerishish yo'llarini aniqlaydilar. Ular mustaqil ravishda ma'lumotlarni qidirishlari, tanlashlari, umumlashtirishlari va tahlil qilishlari kerak. O'qituvchining vazifasi o'quvchilarga yordam berish, savollarga javob berish va maslahat berishdir. Metod o'quvchilarga o'z oldiga maqsad qo'yishga va unga yerishishga o'rgatadi.
Amalga oshirish mexanizimi va vazifalari		
<ol style="list-style-type: none"> 1. O'quvchilarga o'rganilayotgan mavzu bo'yicha o'z ratsionalizatorlik loyahasini taqdim etadilar. 2. Loyihani bugungi kundagi real hayotdagi dolzarbligi asoslanadi. 3. Loyihani amalga oshirish bosqichlari ishlab chiqiladi. 4. Loyihani amalga oshirishda yerishilgan vazifalar bayon etiladi. 		
2	“SINEKTIKA” metodi (yunoncha - “geterojen” elementlarning kombinatsiyasi)	Sinektika motivatsiyasiga asoslangan ixtirochilik ijodkorligi usuli. Bu metod ta'lim oluvchilarga muammoning unsurlarini ifodalashga, ijodning bosh maqsad sifatda olishga, qo'yilgan vazifalarni yechishning har xil variantlarini izlashga yordam beradi. Metod amaliy texnologiya fanlari mavzusi bo'yicha qo'yilgan muammoni hal qilish yuzasidan o'xshashliklarga asoslangan holda o'z fikrlarini, qarashlarini olg'a suradi.
Amalga oshirish mexanizimi va vazifalari		

<ol style="list-style-type: none"> 1. O'qituvchi mavzu bo'yicha amalga oshirilishi kerak bo'lgan vazifani o'quvchiga bayon etadi. 2. Berilgan vazifani hal qilish yuzasidan o'xshashliklarga asoslangan holda o'z fikrlarini, qarashlarini ifoda etadi. (<i>Kavsharlash mavzusi</i>) 3. Bunda o'xshashliklar zamonaviy xorijiy tajribaniki, shaxsiy yoki xayoliy bo'lishi mumkin 4. O'quvchi o'z g'oyasini asoslashga harakat qilishga imkon beriladi 5. O'quvchilar tomonidan ilgari surilgan g'oyalar o'qituvchi va jamoa tomonidan tahlil qilinadi. 		
3	“TEXNIK YECHIMLARNING MORFOLOGIK TAHLILI VA SINTEZI” metodi	<p>Bu metodni qo'llashda o'rganilishi lozim bo'lgan texnik tizimning tarkibiy qismlari yoki funksional morfologik belgilaridan iborat bo'lgan tarkibning ro'yxatidan aniq muqobillari, texnik ifodalari ajratib olinadi, ular morfologik quti yoki “matritsa” deb nomlanadigan jadvalar shaklida joylashadi va ajralib turgan belgilar variantlarini birlashtirib saralab olish orqali yangi vazifalar yechimi aniqlanadi. Morfologik tahlilda bo'lgusi mutaxassislar texnik vazifalar yechimi unsurlarining har tomonlama kombinatsiyasini yasashga o'rganadilar.</p>
Amalga oshirish mexanizimi va vazifalari		
<ol style="list-style-type: none"> 1. Vazifalarni aniq ifodalash, yangi ifodalarni topishga urinish, ikkinchi darajali va o'xshash vazifalarni aniqlash, ulardan eng muhimini ajratib olish. 2. Yechimlardagi mavjud kamchiliklar, ularning asosiy tamoyillari va yangi takliflarni sanab kursatish. 3. Texnika modellari xomaki rejalashtiriladi. 4. Variantlar, mantiqiy o'xshashliklar ko'rib chiqilib xulosa qilinadi. 		
4	“BARChA OMILLARNI HISOBGA OL!” (BOHO) METODI	<p>BOHO – bu shaxs e'tiborini muayyan omillarga qaratishga xizmat kiluvchi metod sanalib, uni qo'llashdan kuzlangan maqsad shaxs ongini rivojlantirish, tasavvurini kengaytirish, tafakkurini boyitishdir. Metod kanchalik aniq maqsad asosida qo'llanilsa, uning samaradorligi shuncha yuqori bo'ladi.</p>
Amalga oshirish mexanizimi va vazifalari		
<ol style="list-style-type: none"> 1. O'qituvchi mavzudan kelib, chiqib o'quvchilar uchun bajarilishi kerak bo'lgan vazifani o'rtaga tashlaydi. (<i>ko'proq amaliy darslarda</i>) 2. O'quvchilar berilgan topshiriqni bajarish chog'ida uni bir qancha omillar bilan bog'lab, topshiriqni bajarishda har tomonlama hisob-kitob qiladilar (masalan, Elektr-chilangarlik ishlar o'quv amaliyotida o'vuvchilar detal bilan chilangarlik ishini amalga oshirishda nimalarni hisobga olishlari kerak ekanligini aytishlari va ko'rsatishlari lozim) 3. O'qituvchi metodni muvofiqlashtirib boradi va ko'zdan qochirilgan kamchiliklarni to'g'irlaydi 		

Zamonaviy o'qitish metodlari qiziqarli bo'lish xususiyatiga ega ekanligidan unda o'quvchi faol ishtirok etadi va shuning uchun mashg'ul bo'lib qoladi. Zamonaviy o'qitish metodlari mavzuni chuqurroq tushunishni va muvaffaqiyat hissini kuchaytiradi. O'rganish haqiqiy natijalar asosida baholanadi va tasdiqlanadi.

Bu esa maktablarda o'quvchilarda texnologiya faniga nisbatan mehr uyg'otadi. Chunki zamonaviy metodlarda o'quvchilar erkin bo'ladi, o'zlarining qiziqishlaridan kelib chiqib ma'lumotlar izlaydilar va shu ma'lumotlarni umumlashtirib o'zlarini takliflarini bildiradilar. Bu esa o'quvchilarda kompetensiyaviylikni shakllanishiga olib keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi – T.: “O'zbekiston” nashriyoti. 2021.
2. Shoyimova Sh.S., Xoshimova M.K., Mirzayeva Sh.R., Qo'ziboyeva M.M. “Ta'lim texnologiyalar”. –T., 2020. 4-b
3. Sharopova Z.F., “Ta'lim texnologiyalari” darslik. – T., 2012 “Navro'z” nashriyoti.
4. Matchanov B. “Maktabgacha ta'lim tizimiga oid atamalarning izohli lug'ati”. – T., 2023.